

Vlaanderen
is innovatie

**EWI
ANALYSE**

VLAAMSE CONJUNCTUURANALYSE

| NOVEMBER 2017 |

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

www.ewi-vlaanderen.be

INHOUD

1. **Groei BBP en vooruitzichten in een internationale context** p. 3
2. **Gerelateerde conjunctuur-indicatoren gebaseerd op perceptie en verwachtingen** p. 8
3. **Conclusie** p. 14

COLOFON

De EWI-Analyse is een publicatie van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid.

Vlaamse overheid, Departement EWI
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel
Tel. 02 553 59 80
info@ewi.vlaanderen.be

Meer info: jan.vannispn@ewi.vlaanderen.be

Datum van uitgave: November 2017

Verantwoordelijke uitgever: Johan Hanssens, Secretaris-generaal.
Samenstelling en redactie: Jan van Nispen

De inhoud, cijfers en berekeningen van deze publicatie werden gemaakt op basis van gekende begrotingsbudgetten bij begrotingsopmaak 2018 tenzij anders vermeld.

Overname is alleen toegestaan met bronvermelding. Het Departement EWI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de in deze uitgave opgenomen informatie.

Coverfoto © www.shutterstock.com

1.

GROEI BBP EN VOORUITZICHTEN IN EEN INTERNATIONALE CONTEXT

1.1

GROEIVERWACHTINGEN BELGIË EN VLAANDEREN

De groei van de Vlaamse economie zou volgens het Planbureau¹ voor 2017 en 2018 uitkomen op 1.8%. Vlaanderen zou met deze voorspellingen beter presteren dan het Belgische gemiddelde (+1,6% voor beide jaren volgens de oorspronkelijke HERMREG/HERMES projectie, ondertussen bijgesteld naar +1.7% voor beide jaren²) en zou in 2017 respectievelijk 0.4% en 0.3% meer groei kennen dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest en 0.3% in 2018 in vergelijking met beide deelstaten. Volgens de algemene verwachtingen (Europese Commissie, OESO en IMF) zou België geconfronteerd worden met hogere groeiverwachtingen in vergelijking met 2015 en 2016 en ook alle individuele deelstaten gaan erop vooruit.

1.2

GROEIVERWACHTINGEN EUROZONE EN BELANGRIJKSTE HANDELSPARTNERS

De groeiverwachtingen voor de wereldeconomie liggen voor 2017 en 2018 beduidende hoger dan de vorige jaren. Dit zowel onder impuls van opkomende economieën als de geavanceerde economieën. De gemiddelde groeiverwachtingen voor de Eurozone liggen voor 2017 en 2018 op 1.7%.

Wanneer gekeken wordt naar de ons omliggende landen, tevens ook onze belangrijkste handelspartners, kunnen we op basis van de gemiddelde voorspellingen concluderen dat de groei van de Nederlandse economie beduidend hoger ligt dan deze van België en onze andere buurlanden. Duitsland krijgt iets betere voorspellingen dan de Belgische economie, maar Vlaanderen presteert in vergelijking beter. Hoewel verwacht wordt dat Frankrijk het in 2017 en 2018 beter zal doen dan de 2 voorgaande jaren, toch ligt hun verwachte groei duidelijk onder deze van de Eurozone.

Het Verenigd Koninkrijk kon in 2015 en 2016 groeipercentages voorleggen van meer dan 2%, voor 2017 en 2018 liggen de gemiddelde groeiverwachtingen echter beduidend lager met een verwachte groei van 1.7% en 1.23% voor respectievelijk 2017 en 2018. Deze neerwaartse groeiverwachtingen zijn ongetwijfeld te verklaren door de Brexit perikelen en de daaraan verbonden onzekerheid³ en deze zullen gegarandeerd een impact hebben op de Belgische en Vlaamse economie⁴.

¹ Op basis van Hermreg (update juli 2017)

² Planbureau (2017). Economische Begroting: update september 2017. Online beschikbaar op: <http://www.plan.be/>

³ Zo wordt er voor het VK een daling in de koopkracht en een lagere investeringsgroei verwacht

⁴ Voor meer informatie over de mogelijke gevolgen van de Brexit op de Vlaamse economie en sectoren die hier het hardst onder zouden kunnen lijden, verwijzen we graag naar de studie: Post-Brexit UK: Handel met het VK onder de loep (FIT (2016))

	REALISATIES		VOORUITZICHTEN							
	2015	2016	EUROPESE COMMISSIE		OECD		IMF		PLANBUREAU*	
			2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
BELGIË	1.5	1.2	1.4	1.6	1.6	1.8	1.6	1.5	1.7	1.7
VLAANDEREN	2	1.4	x	x	x	x	x	x	1.8	1.8
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	0.6	0.7	x	x	x	x	x	x	1.4	1.4
WAALS GEWEST	0.9	1	x	x	x	x	x	x	1.5	1.4
NEDERLAND	2	2.1	2	1.8	2.4	2.1	2.1	1.8	x	x
DUITSLAND	1.7	1.9	1.6	1.8	1.8	2	1.6	1.5	x	x
FRANKRIJK	1.3	1.2	1.4	1.7	1.3	1.5	1.4	1.6	x	x
EUROZONE	1.9	1.7	1.6	1.8	1.8	1.8	1.7	1.6	x	x
VK	2.2	2	1.5	1.2	1.6	1	2	1.5	x	x
VS	2.6	1.6	2.3	2.2	2.1	2.4	2.3	2.5	x	x
JAPAN	1.2	0.9	1	0.5	1.4	1	1.2	0.6	x	x
CHINA	6.9	6.7	6.4	6.2	6.6	6.4	6.6	6.2	x	x
INDIA	7.9	7.1	x	x	7.3	7.7	7.2	7.7	x	x

Bron: Federaal Planbureau, OECD, IMF en Europese Commissie, samenstelling EWI

* Op basis van: Economische Begroting: economische vooruitzichten 2017-2018 (september 2017)

1.3

RISICO'S VOOR DE VLAAMSE EN BELGISCHE GROEI IN HET UITVOERSALDO

Als kleine en zeer open economie zijn Vlaanderen en België zeer gevoelig voor internationale ontwikkelingen. Zoals hierboven reeds aangehaald zal de Brexit ongetwijfeld een effect hebben op onze toekomstige prestaties, maar het is nog moeilijk in te schatten hoe groot de exacte impact zal zijn.

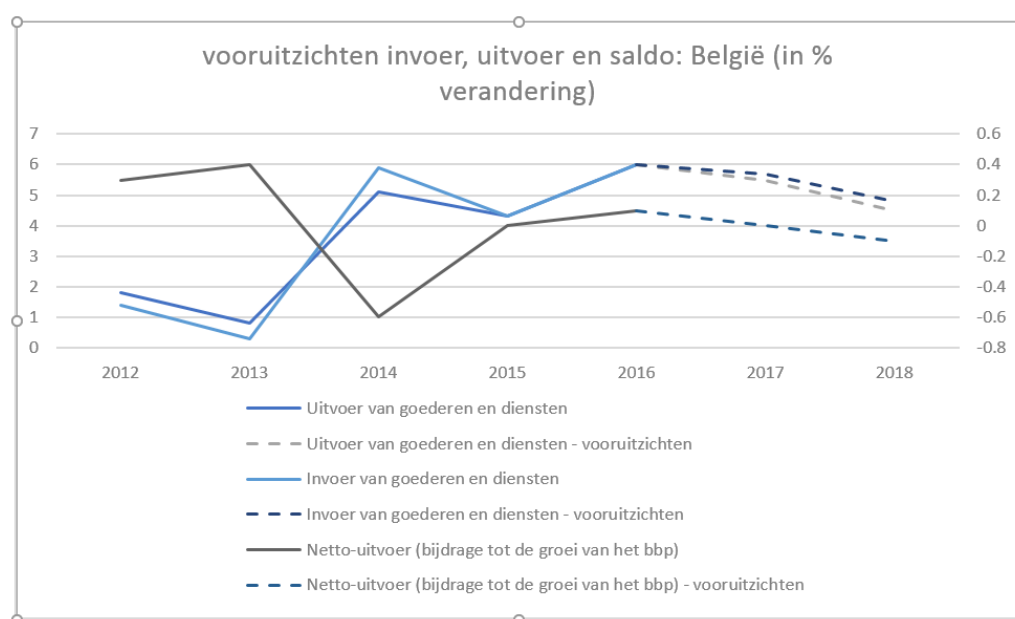
Naast de Brexit, moet ook rekening gehouden worden met de enorme schuldgroei in China, die mogelijk kan leiden tot een schulden crisis en een sterkere groeivertraging. De gemiddelde verwachte BBP groei voor China ligt met 6.5% en 6.3% voor respectievelijk 2017 en 2018 ook al lager dan de voorgaande jaren.

Ook de wisselkoers evolutie van de Euro vormt een potentieel risico, aangezien dit een negatief effect kan hebben op de internationale concurrentiepositie van de Eurozone. Een duurder euro kan mogelijk de positieve tendensen, zoals de gunstige evolutie van de binnenlandse kosten ten gevolge van regeringsmaatregelen in België, (deels) tenietdoen.

Ook evoluties op de financiële markten kunnen risico's vormen voor de Belgische en Vlaamse economie. Een verstrakking van het monetaire beleid kan leiden tot nervositeit op de financiële markten en de rentevoetverschillen binnen de Eurozone aanwakkeren.

Tot slot kunnen geopolitieke ontwikkelingen naar een toegenomen onzekerheid leiden, die mogelijk in de toekomst ook een effect kan hebben op de economische prestaties.

Bovenstaande tendensen ziet men ook terug in de groeiverwachtingen van de in- en uitvoer (onderstaande grafiek). Zo wordt de Belgische uitvoer geconfronteerd met groeiverwachtingen van 5.5% en 4.4% voor respectievelijk 2017 en 2018, de groeiverwachtingen van de invoer liggen echter iets hoger met respectievelijk 5.7% en 4.8% wat voor 2018 een verslechtering van het uitvoersaldo zou betekenen van 0.1%.

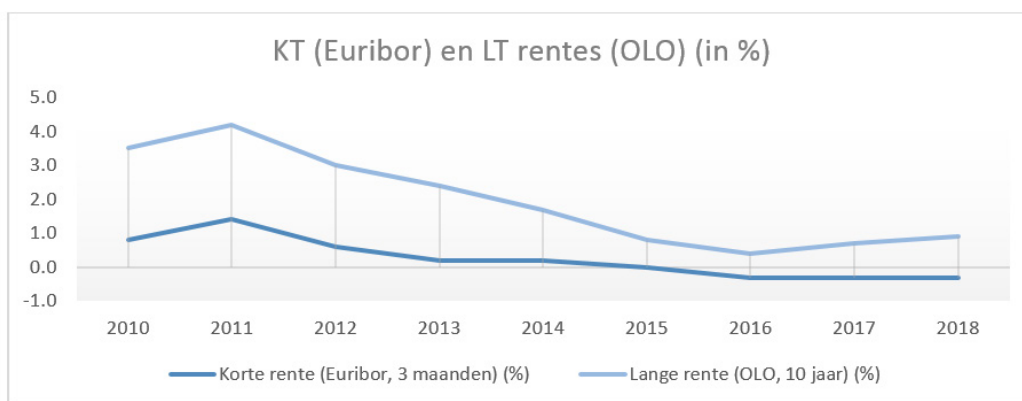

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB en Federaal Planbureau

1.4

EVOLUTIE EN VOORUITZICHTEN KORTE- EN LANGE TERMIJN RENTE

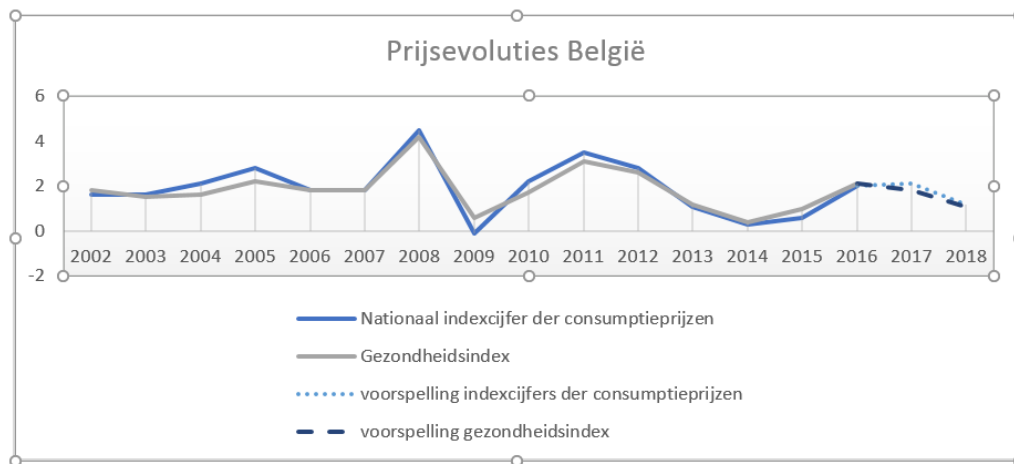
Wanneer gekeken wordt naar de interbancaire- en lineaire obligatierentevoeten en hun verwachte evolutie, krijgen we een indicatie over de richting waarin de algemene rentevoeten de komende jaren zullen evolueren. Zoals onderstaande grafiek weergeeft, werd 2016 gekenmerkt door een (lokaal) dieptepunt in zowel de OLO als Euribor rentevoeten. De Euribor (3 maanden) rentevoet werd in 2016 negatief (-0.3%) en er wordt voor 2017 en 2018 verwacht dat deze nog op dit niveau zal blijven. Gezien het belang van de Euribor als referentie-rentevoet voor leningen, obligaties... suggereert deze evolutie een zekere stabiliteit wat betreft die markten.

Bron: voorstelling EWI op basis van Euribor-rates.eu en Federaal Planbureau

In tegenstelling tot de Euribor (3m) wordt voor 2017 en 2018 wel een stijging verwacht van de OLO rentes op 10 jaar, die een indicatie kunnen geven dat de (middellange) termijn financiering van de overheid mogelijk iets duurder zal worden de komende jaren in vergelijking met 2016.

1.5 PRIJSEVOLUTIES

Bron: voorstelling EWI op basis van Federaal Planbureau

2016 werd gekenmerkt door een sterke versnelling van de inflatie, vooral onder impuls van gestegen elektriciteitsprijzen ten gevolge van maatregelen in het Vlaamse Gewest. In 2017 zou de onderliggende inflatie sterk afkoelen onder invloed van het verdwijnen van het effect van genomen maatregelen in de index, maar door sterk gestegen olieprijsen zou de totale inflatie uiteindelijk nog uitkomen op 2.1%. Door een verwachte stabilisatie van de olieprijsen in 2018, gecombineerd met de effecten van het wegvallen van Vlaamse bijdrage aan het Energiefonds⁵, zou de inflatie uitkomen op 1.2%. Er wordt niet verwacht dat de gezondheidsindex in 2018 overschreden zal worden⁶.

⁵ Hier werd nog geen rekening gehouden met de mogelijke effecten van een herinvoering van een (eventueel) lagere en/of andere maatregel

⁶ Voor een dieper inzicht in de prijsesoluties verwijzen we graag door naar de kwartaalrapporten van het prijzenobservatorium (online beschikbaar op: <http://economie.fgov.be/nl/fod/structuur/Observatoria/Prijzenobservatorium/>)

2.

GERELATEERDE CONJUNCTUURINDICATOREN GEBASEERD OP PERCEPTIE EN VERWACHTINGEN

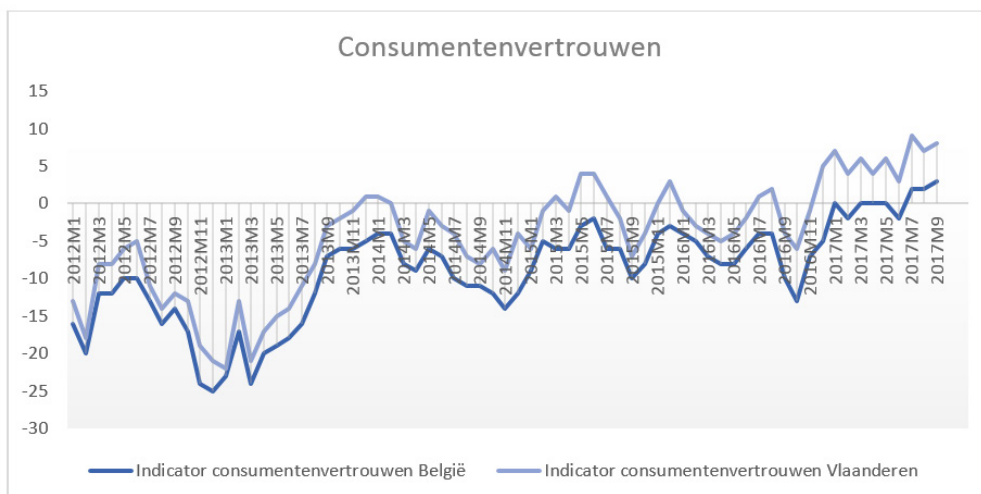
Voorgaande gegevens en voorspellingen zijn allen gebaseerd op historische data die voorspellende modellen aansturen. In wat volgt komen conjunctuurindicatoren (kort) aan bod gebaseerd op de perceptie, inschattingen en verwachtingen van ondernemingen en de algemene bevolking. Deze indicatoren kunnen met een zekere betrouwbaarheid de algemene richting van de evoluties van de economie voospellen, maar kunnen best in tandem met bovenstaande data geïnterpreteerd worden. Hieronder zal vooral gefocust worden op de tendensen binnen het consumentenvertrouwen, de verwachtingen en inschattingen van de ondernemers wat betreft capaciteitsbenutting en geplande investeringen en op basis van algemene productie indexen.

2.1

EVOLUTIE CONSUMENTENVERTROUWEN EN HAAR VOORNAAMSTE COMPONENTEN

2.1.1 EVOLUTIE VAN HET CONSUMENTENVERTROUWEN VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

De positieve tendens van het consumentenvertrouwen sinds het derde kwartaal van 2016 heeft zich in de eerste 9 maanden van 2017 voortgezet. De nettoresultaten zijn positief en er kan verwacht worden dat deze op korte termijn niet zo snel gaan dalen.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

2.1.2 EVOLUTIE VAN DE COMPONENTEN VAN HET CONSUMENTENVERTROUWEN VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

Wanneer naar de componenten gekeken wordt van het consumentenvertrouwen, komt er ook een genuanceerd positief beeld naar voor. Hoewel de sub-indicator betreffende de verwachtingen betreffende de werkloosheid, in 2017 zich in de negatieve regionen bevindt, merken we ook een positieve inschatting op van de algemene economische situatie in België voor de komende 12 maanden, alsook een positieve inschatting wat betreft het spaarvermogen van de gezinnen. Hoewel de Vlaming de situatie algemeen iets positiever inschat, kan gesteld worden dat de tendensen over heel België en de verschillende deelstaten, zich in dezelfde richting bewegen.

		EVOLUTIE SEPTEMBER 2016-2017
Indicator consumentenvertrouwen	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling economische situatie België voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling werkloosheid België voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling financiële situatie gezinnen voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling sparen door huishoudens voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	

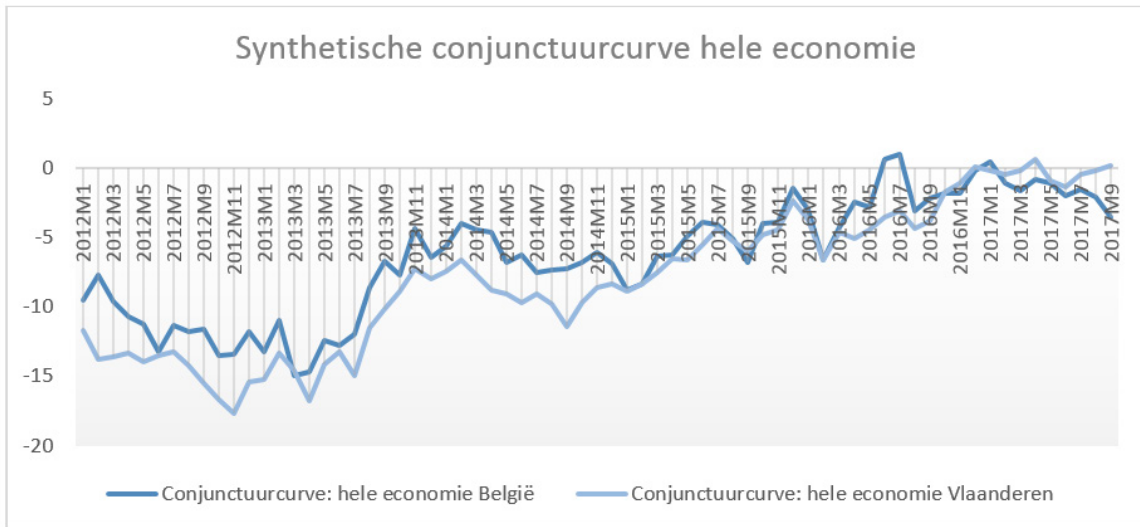
Bron: weergave EWI op basis van NBB

2.2 INDICATOREN VAN DE PRODUCTIE

2.2.1 EVOLUTIE SYNTHETISCHE CONJUNCTUURCURVE VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

Wanneer gekeken wordt naar de algemene synthetische conjunctuurcurve van Vlaanderen en België, worden we geconfronteerd met 2 verschillende tendensen. Wat betreft Vlaanderen kan geconcludeerd worden dat de positieve evolutie sinds juli 2014, zich in de eerste helft van 2017 licht heeft verdergezet. Op basis van de bruto-reeks kan gesteld worden dat er geen uitgesproken daling verwacht zal worden voor de komende periode, maar dat een lichte stabilisering wel tot de mogelijkheden behoort.

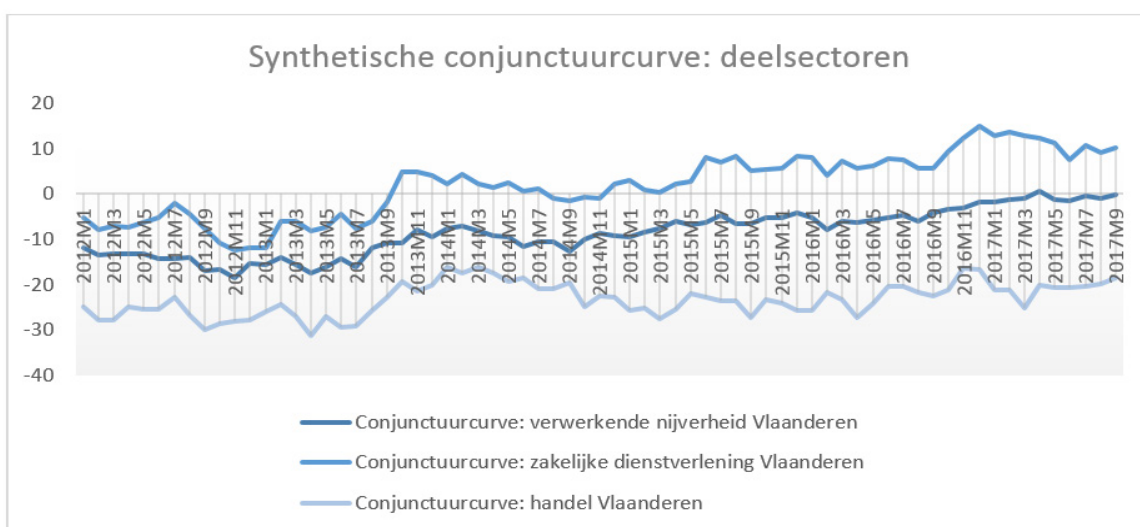
Wanneer naar de synthetische curve voor België wordt gekeken, merken we op dat de negatievere inschatting van de bedrijfsleiders sinds het begin van 2017, zich verder heeft gezet en nog iets versterkt is in de meest recente maanden.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

2.2.2 EVOLUTIE SYNTHETISCHE CONJUNCTUURCURVE VOOR DE VLAAMSE DEELSECTOREN

Wanneer we in een volgende stap ons focussen op de verschillende deelsectoren binnen Vlaanderen merken we een gelijkaardige trend op als bij de algemene synthetisch curve. De uitgesproken positieve trend voor de verwerkende nijverheid, sinds het lokaal dieptepunt in de helft van 2014, zette zich door in 2017, met de verwachting van een lichte stabilisering rond het nulpunt voor de meest recente maanden.

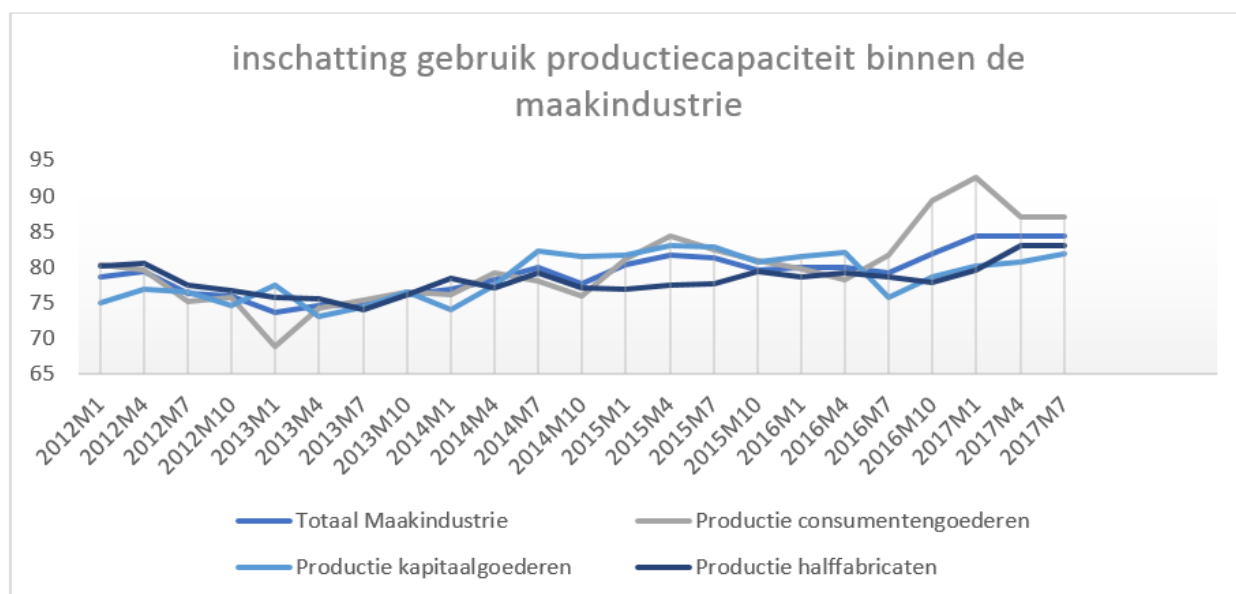

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

De netto-percentages⁷ binnen de dienstensectoren kennen, in tegenstelling tot de andere beschouwde sectoren, al geruime tijd uitgesproken positieve waarden. Op basis van de laatste trenddata en de seizoengezuiverde reeks kan wel gesteld worden dat de netto inschatting binnen de dienstensector nog steeds positief is, maar dat die de afgelopen maanden minder uitgesproken is.

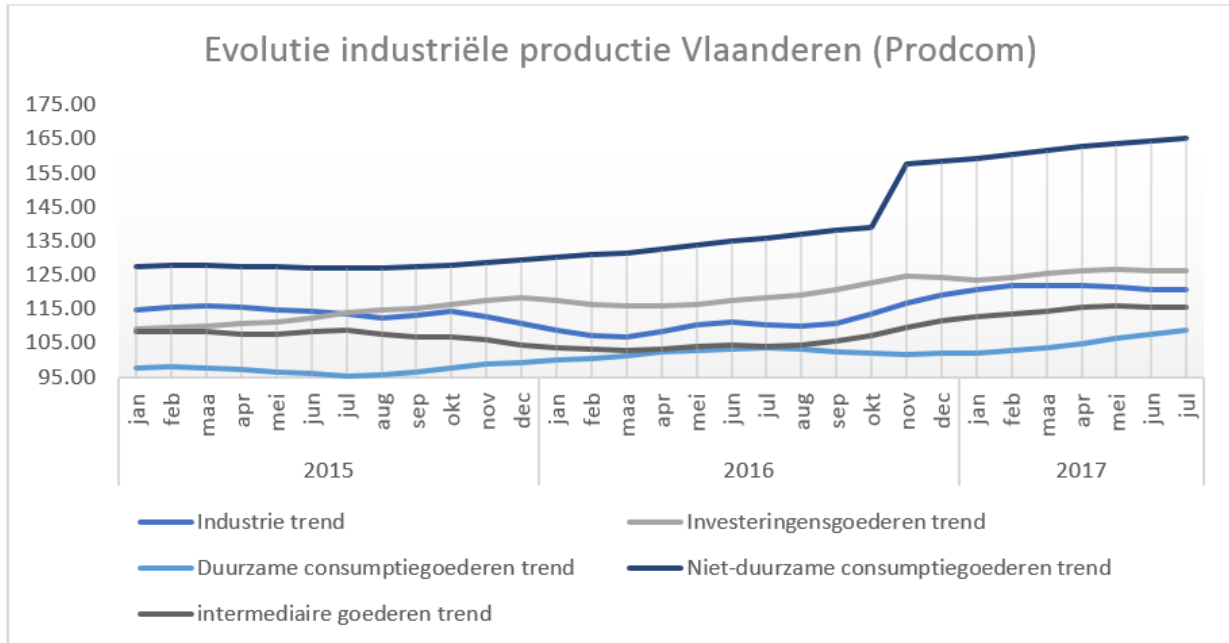
Hoewel de handel gekenmerkt wordt door lage getalwaarden in Vlaanderen en relatief grote KT-verschillen in de indicator, kan op basis van de evolutie wel gesteld worden dat de licht positieve evolutie uit 2016, zich ook in 2017 verder zal zetten. De indicator is nog ver weg van positieve netto-percentages maar de algemene perceptie en verwachtingen doen geen uitgesproken verslechtingen vermoeden.

2.2.3 INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN VLAANDEREN EN BEZETTING VAN DE PRODUCTIECAPACITEIT

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

De inschatting van het gebruik van de productiecapaciteit kan een indicator zijn voor het verloop van de toekomstige investeringen. De productiecapaciteit voor de productie van consumptiegoederen liep bij de start van 2017 tegen de grens aan, maar stabiliseerde zich rond de 87% in de eerste twee kwartalen van 2017. De algemene bezetting van de productiecapaciteit binnen de industrie is redelijk stabiel, met een evolutie naar een iets hogere bezettingsgraad voor de productie van kapitaalgoederen.

Bron: voorstelling EWI op basis van Prodcop (Statistics Belgium)

Wanneer in iets meer detail gekeken wordt naar de industriële productie (op basis van prodcop) kunnen we concluderen dat er voor de eerste 6 maanden van 2017 sprake is van een licht positieve evolutie wat betreft de industriële productie in het algemeen, een uitgesproken trend in de productie van niet-duurzame consumptiegoederen en een positieve trend voor de productie in duurzame consumptiegoederen. De productie van intermediaire goederen (zonder energie) en investeringsgoederen kenden een positieve evolutie in de eerste maanden van 2017, om daarna te stabiliseren.

CONCLUSIE

Algemeen kan gesteld worden dat Vlaanderen, met **groeiervwachtingen** van 1.8% voor zowel 2017, als voor 2018, relatief goed presteert in vergelijking met de andere deelstaten en de ons omliggende landen. Voor wat betreft de vooruitzichten over de **KT- en LT-rente** kan gesteld worden dat de Euribor (3 maanden) verwacht wordt om in 2017 en 2018 rond het huidige niveau van -0.3% te blijven. Een lichte stijging van de LT-rente (aan de hand van de OLO-rente op 10 jaar) kan wel verwacht worden, wat een indicatie kan geven dat de (middellange) termijnfinanciering van de overheid mogelijk iets duurder zal worden, in vergelijking met 2016.

2016 werd gekenmerkt door een sterke versnelling van de **inflatie**, vooral onder impuls van de gestegen elektriciteitsprijzen ten gevolge van maatregelen in het Vlaamse Gewest. De onderliggende inflatie zou in 2017 sterk afkoelen, maar onder invloed van de gestegen olieprijs zou deze voor 2017 nog uitkomen op 2.1%, maar door een stabilisatie van de olieprijs en het wegvallen van het effect in de cijfers van de Vlaamse bijdrage aan het Energiefonds en het wegvallen van de gratis elektriciteit, uitkomen op 1.2% in 2018.

Ook wanneer naar de **conjunctuurgerelateerde indicatoren** gekeken wordt, krijgen we een bevestiging van bovenstaand beeld. Vlaanderen wordt geconfronteerd met een positieve evolutie in het consumentenvertrouwen en de verwachtingen voor de evolutie van de economische situatie in België voor het komende jaar zijn positief. Op basis van de bevraging van bedrijfsleiders, kan ook een licht positieve trend verwacht worden en dit zowel binnen de handel, de dienstensectoren en de verwerkende nijverheid. Dit laatste wordt ook bevestigd door de positieve evolutie in de verschillende productie-indexen.

Niet alle invloeden op de toekomstige economische prestaties zijn in cijfers uit te drukken. Zo kunnen de Brexit, de schuldgroei in China, de wisselkoersevolutie van de euro, geopolitieke ontwikkelingen en evoluties op de financiële markten, een effect hebben op de toekomstige prestaties.

Departement
Economie, Wetenschap & Innovatie
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel
info@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be